

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на **Виталий Николаевич Тодоров**,
докторант към катедра „Музика”
при Факултета по изкуствата -
Югозападен университет „Неофит Рилски”
на тема: **АДАптиране на националните програми по музика за
детската градина и общообразователното училище в
Република Молдова за деца и ученици с български произход**
за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Рецензент: доц. д-р Мария Горанова Горанова, катедра „Музика”,
Факултет по изкуствата, Югозападен университет „Неофит Рилски”

Авторът на предложената разработка Виталий Николаевич Тодоров, е възпитаник на Специализиран колеж по музика – гр. Кишинев. През 2004г. се дипломира като бакалавър в Държавна Музикална Академия “Проф. Панчо Владигеров”- инструментален факултет със специалност „пиано”. Има магистърска степен, придобита в СУ “Св. Климент Охридски” през 2006 г. - специалност “Музикални компютърни технологии”. От 2005 и по настоящем работи в Тараклийския Държавен Университет(ТДУ) и в Музикално училище - гр. Тараклия, Република Молдова като ст. преподавател по музикални дисциплини и корепетитор.

Дисертационният труд на Виталий Тодоров съдържа 160 страници основен текст, в който са включени 16 таблици. Той е структуриран в 3 глави, с увод, заключение и още 123 страници приложения. Използваната литература обхваща 140 източника, от които 121 на кирилица, 12 на латиница и 7 интернет източника.

По време на османското владичество в България, на три пъти големи маси от българи се преселват на север. Така най-напред се формира диаспората на Банадските българи във Влашко, като първите преселници са още от 1688год, а вторите - след Чипровското въстание, от 1726-1730 година. В момента с българско самосъзнание са над 12000 граждани на Румъния. Бесарабските българи в Република Молдова и Република Украйна, заселили се там след Руско-турската война от 1768 – 1774 година по официални данни са около 300 000 души – съответно между 80 и 100 хиляди в Молдова и между 130 и 205 хиляди в Украйна.

За тази внушителна част от запазилата се повече от 2 века диаспора с българско самосъзнание, език и обичай в Молдова, след указ на президента от 1992 година има създадени програми от Министерството на просветата за обучение по български език и литература, по история, традиции и култура на българския народ. Като основен мотив за

разработването на предложеният докторат, Виталий Годоров посочва факта, че „съществуващата програма по музикално възпитание, е обща за всички народи и етноси от многонационалната Молдова. Законът, обаче, разрешава нейното съдържание частично да бъде допълнено според националното малцинство, както гласи указът от 1992 г. За съжаление много малко учители по музика ползват това право. Причините са различни, но най-важната е липсата на учебна програма и на конкретен български музикален материал.”

Дисертантът подчертава в изложението си, че учебните програми в Република Молдова носят задължителен характер и съдържат музикални образци само от молдовски, румънски и световни автори. „Макар в Република Молдова да живеят над 100 хиляди българи, в репертоарът за слушане няма нито едно произведение от българската музикална култура”.(стр.64) Така запознаването на децата и учениците от българската диаспора в Молдова с българската фолклорна и авторска музика става инцидентно, и зависи от осведомеността на преподавателя по музика, както и от интересите на семейната среда. В. Годоров счита, че с предложените от него учебни програми по музика ще се улесни работата на учителите и те ще имат насоките за музикалното възпитание на децата и учениците с български произход, както и музикалния материал, с който да го осъществят.

В този смисъл актуалността на предложения труд с неговата приложно-практическа насоченост е безспорна.

Обекта, предмета, целта и задачите на доктората са логично и правилно формулирани.

Стриктно проучени и изложени в две глави от труда са изискванията за обучението по музика във всички степени на образованието в Република България и Република Молдова.

В направения подробен анализ на програмите за предучилищното музикално обучение и възпитание, както и на обучението по музика в общообразователното училище в Република България, Годоров показва **много добра осведоменост** не само относно Държавните образователни изисквания (ДОИ), но и по отношение на всички учебници, учебни помагала по музика и сборници за всички степени на обучение, одобрени от МОНТ през последните години.

Тази негова задълбочена и изследователска дейност е видна и от предложения разнообразен музикален материал – фолклорен и авторски, с който представя българската музикална култура.

По-обстоен, по чисто технически причини, е анализът на учебните програми по музика в Република Молдова. Докторантът назовава поименно екипите които са разработвали тези програми през 1998, 2003 и

2010 година. (В България имената на нашите специалисти –автори на ДОИ по музика, никъде не се упоменават и се пазят като държавна тайна) Така Виталий Тодоров ни запознава в генезис с изискванията към преподавателите по музика и целите които се поставят чрез обучението по музика.

Признавам си, че със задоволство прочетох като държавни изисквания постулати, които винаги съм защитавала като музикант, а именно:

- *„Като предмет на обучение в системата на основното образование, „музикалното възпитание” представлява живото изкуство и трябва да се разглежда не като наука, която преподават и учат” (стр.39)*

- *„Крайната цел на музикалното възпитание е формиране на музикална култура като част от общата и духовна култура на човека” (стр.45)*

- *„За учителите спазването на принципите „от практика към теория” и „от интуитивното към съзнателното” означава да поставят акцента на непосредственото преживяване, а не на теоретическите анализи на музикалното съдържание”- из Увода към дисциплината „ Музикално възпитание” 1-4-кл.(от приложението, стр. 238)*

В тази връзка искам да отбележа, че никъде в изложението , нито във изводите към отделните глави, не забелязах докторант Тодоров да показва своето мнение относно плюсовете и минусите на двете цялостни програми по музика. Безспорно е, че той ги познава в детайли и при сравнителния анализ коментира единствено някои характерни моменти които съществуват или липсват в едната или другата програма, като дипломатично избягва оценките, като например: *„в учебните програми в Република Молдова се акцентира повече на провеждането на музикалните дейности и компетенциите, които се формират у учениците, а в българските учебни програми се акцентира и върху знанията и уменията свързани с музикалното изкуство и с формирането на музикалните способности.”(стр.155)* Напомням му, че при научните разработки от съществено значение е демонстрирането на личната позиция и виждания относно анализирания материал.

Третата глава от разработката представлява същността на дисертационният труд. В нея, авторът ни представя адаптирана от него учебна програма по Музикално възпитание в Република Молдова, предназначена за детски градини и училища, в които преобладават деца с български произход. Много изчерпателно и убедително са представени критериите, по които е избран и структуриран музикалният материал - фолклорен и авторски, представящ българската музикална култура. Виталий Тодоров прави уточнението, че разработените учебни програми са примерни и *„учителят по музика ще прецени какво и колко от дадения музикален материал може да ползва в своята работа, съобразно годишното разпределение и възможностите на своя клас”.* Той изтъква възможността да се използва този музикален материал и в извънкласните и

извънучилищни музикални дейности, още повече, че за дисциплината „Музикално възпитание” в молдовските програми се предвижда само един час седмично. За улеснение на музикалните педагози, освен тези български произведения, които са посочени в таблиците на разработената за всеки клас програма, по-изчерпателни списъци с произведения докторант Тодоров е съставил и извел като приложение 2 към дисертационния си труд. На базата на всички одобрени от МОНТ учебници по музика в България, той е групирал музикалния материал в следните раздели: „Български авторски образци за изпълнение”, „Български авторски образци за слушане”, „Български фолклорни образци за изпълнение”, „Български фолклорни образци за слушане”, като е описал произведенията за всеки един клас и отделно, и за децата от детската градина. Считаю, че в България едва ли има музикални педагози, направили си труда да съставят толкова подробен списък с изучаваните произведения за деца и ученици.

Достойнства на настоящия докторат са в неговите научноприложни приноси, а именно:

1. Направен е подробен преглед и анализ на действащите учебни програми по музика в Република Молдова и Република България, който може да бъде използван в бъдещи научни разработки за различни компаративни анализи.

2. Създадената примерна учебна програма по музика за деца и ученици с български произход в Република Молдова, може да послужи като базисна за създаване на подобни програми и за подрастващите от българските диаспори в Румъния и Украйна, за които споменах в началото на изложението си.

3. Добре подбраните 50 български народни песни, които са много характерни, с малък амбитус и подходящи за пеене както от деца, така и от ученици, могат да се ползват навсякъде по света където има български училища.

Наред с това имам няколко **забележки**:

- като технически пропуск отчитам, че след името на автора на първата българска симфония Никола Атанасов има „и детски песни” (стр.28) Не ми е известно той да е писал детски песни, които да се пеят от съвременните деца;

- въпреки твърдението, че в програмите по музика са представени всички явления от българската музикална култура,(стр.31) се оказва, че липсват големите световно известни български изпълнители – певци и инструменталисти;

- не вярвам, че оперите „Гергана” на Маестро Георги Атанасов и „Ивайло” на Марин Големинов биха могли да заинтересуват учениците от 5-ти клас и то до степен „да разпознават музикални откъси от тях”;

- на места разработката има нужда от редакторска намеса. По този начин и много грешки не само от техническо естество, но и досадно повтарящи се като неправилно изписаното име на Стефка Съботинова, на думата „репертоар”, на „Рапсодия Вардър”, ще бъдат премахнати.

Правя тези забележки, за да бъдат корегирани при евентуално бъдещо публикуване на труда, нещо, което смятам за необходимо.

След обстоятелството ми запознаване с **дисертационния труд, считам, че безсъмнено той е лично дело на Виталий Тодоров.**

Голяма част от него е публикувана. Докторантът е посочил 8 публикации, от които 3 са в български издания и 5 са представени на различни форуми в Молдова. Това значително превишава необходимия минимум за публично представяне на част от дисертацията пред научно-педагогическата общност в двете страни.

Авторефератът, като структура и съдържание отговаря напълно на представената разработката. Посочените в него **приноси** са убедително представени и **имат необходимата значимост.**

След всичко изложено от мен до тук, **предлагам на уважаемите членове на Научното жури въз основа на дисертационния труд „АДАптиране на националните програми по музика за детската градина и общообразователното училище в Република Молдова за деца и ученици с български произход”, да присъди на докторанта Виталий Николаевич Тодоров, образователната и научна степен „доктор”.**

02.11.2014 год.
София

Рецензент:
/доц.д-р Мария Горанова/